

Sobre els Plans de Banyoles i Manlleu

JULI ESTEBAN I NOGUERA

Dir que l'aspecte més rellevant d'aquests plans és la consideració del territori –sòl rural + sòl urbà– com la referència fonamental per al plantejament del problema d'ordenació pot semblar l'afirmació d'una obvietat de caràcter general. Es pot objectar que qualsevol treball de planejament per principi ha de considerar el territori com a objecte del problema, i això en major o menor mesura es fa sempre: la consideració de les característiques físiques del territori constitueix un capítol de la "Informació Urbanística" al costat dels destinats a d'altres variables. Penso que en els casos que estem considerant l'enfoc és qualitativament diferent: el territori és la variable fonamental perquè és la síntesi on prenen cos totes les altres. D'aquí que tècniques d'anàlisi consistents a aïllar components del territori com són la configuració topogràfica, la vegetació, la implantació edificatòria o l'estudi de la formació del teixit urbà entès com un procés principalment relacionat amb la topografia siguin passos importants en aquest procés projectual.

De la mateixa manera que la realitat física –territori i ciutat– és l'expressió més rica de l'estructura de variables que conformen el problema urbanístic, el significat històric no és només una categoria aplicable a fets singulars, sinó que és l'explicació de l'estadi en què es troben el territori i la ciutat.

D'aquí que les pautes ordenatòries que contenen les formacions urbanes i les transformacions del medi rural siguin referències molt importants per a la comprensió i subsegüent ordenació del municipi.

En relació a les línies d'infraestructura, en el cas de Manlleu s'aprecia amb força claredat que els tempteigs per a la definició d'un dispositiu viari territorial es recolzen molt més en la lògica que confereixen al traçat la topografia, els elements geogràfics o el seu significat com a suport del creixement, que en hipòtesis quantificades de fluxos de tràfic o suposicions de moviments circulatoris. En conseqüència la proposta s'ha de valorar en tant que síntesi entre la geografia del lloc i les exigències generals de connexió; en tant que xarxa suggerent més enllà de la seva estricta funció circulatoria.

Dins del mateix ordre de criteris estan aquells que orienten la determinació de les àrees de creixement o extensió de les formacions urbanes. Veiem en els gràfics del pla de Banyoles que l'elecció d'aquestes àrees es basa en les diferents relacions que en les perifèries dels nuclis s'estableixen entre teixit urbà i territori rural contigu; relacions que permeten interpretar la conveniència d'una extensió o completament de la trama, la simple aptitud d'una àrea per a la urbanització o l'esgotament de determinats sentits de creixement. Mana la forma del territori; les previsions quantitatives valen només a efectes de com-

provació.

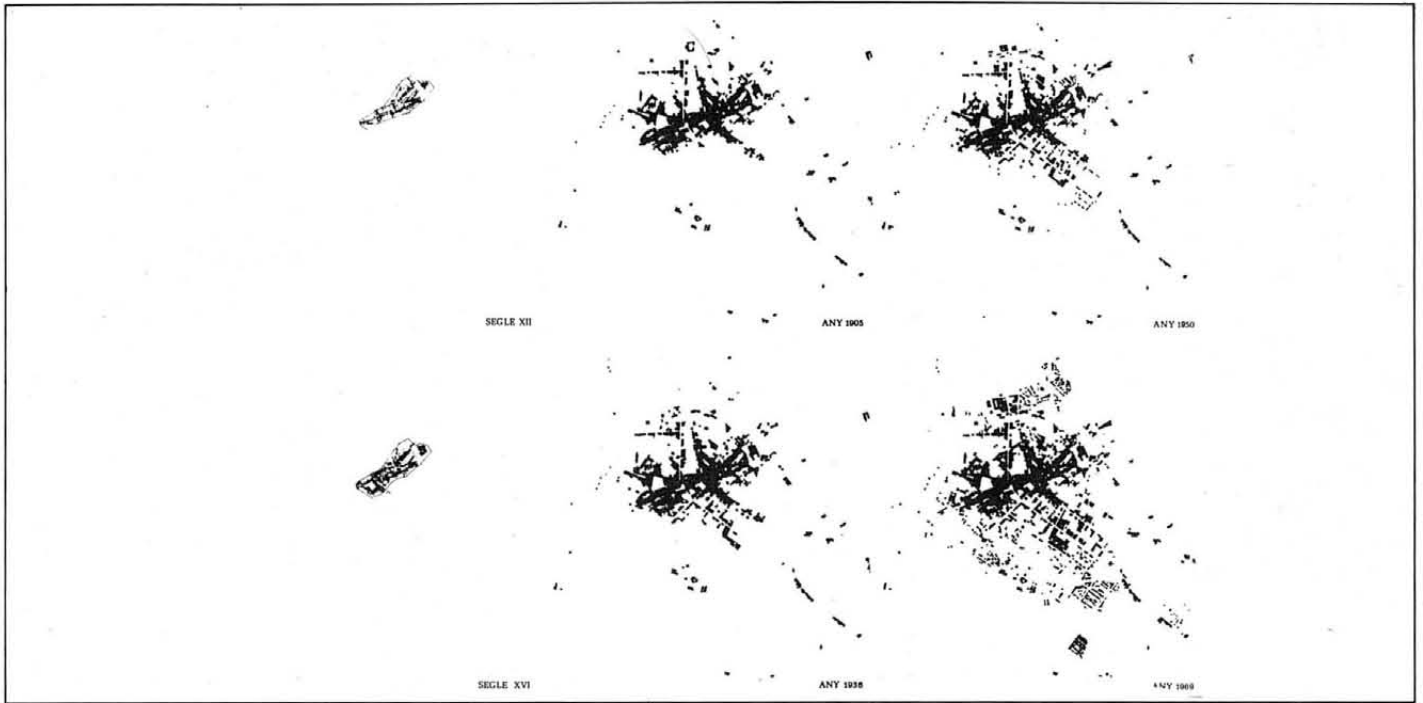
El sòl no urbanitzable és un objecte important dins de l'abast normatiu d'aquests plans. Assenyalem que per exemple en el cas de Manlleu són motius de regulació els següents aspectes d'aquests tipus de sòl: llur paper com a suport d'infraestructures; els elements hidrogràfics; els usos i la vegetació natural existents; els sistemes de camins i accessos; les pautes d'implantació de l'edificació rural. Per la consideració de tots aquests components s'arriba a la definició implícita d'una estructura de l'ordre territorial rural que permet regular les intervencions de transformació basades en llur ideneïtat en relació a l'ordre que emergeix de les pròpies característiques de l'àrea geogràfica. En l'esmentat Pla de Manlleu, l'especificitat del tractament del sòl no urbanitzable comporta una clara superació de les regulacions genèriques majoritàriament utilitzades.

A l'escala de l'ordenació de les àrees urbanes és on possiblement les aportacions d'aquests plans siguin més clares o més explícites. Penso, però, que malgrat el diferent abast que té la proposta urbanística en el medi rural i en el medi urbà, es pot dir que els criteris d'ordenació són anàlegs i consisteixen a revelar l'ordre formal implícit en un i altre medi. Ordre que componen els elements geogràfics, la topografia i els usos en el medi rural; i ordre en què es disposen els teixits i els elements singulars de l'estructura en el medi urbà.

D'altra banda, la ciutat pren cos per la formació dels teixits que la componen, i teixits vol dir agrupació d'edificacions segons un sistema de parcel·lació i en peculiars relacions amb els carrers i espais públics que les fan possibles. Els plans dels quals parlem comporten una minuciosa identificació dels diferents tipus de formacions presents en el continu urbà, i aquesta identificació és la referència bàsica per a l'establiment de la pauta ordenatòria que permeti l'acompliment, la renovació o el manteniment d'una configuració urbana, que –depurada d'elements espuris– es justifica per la seva existència material i la seva lògica històrica.

Penso que és en l'avaluació específica de cada element de la ciutat segons aquest criteri on sorgiran necessàriament disparitats d'apreciació. Concretament, en el cas de Banyoles la classificació de formacions i llur traducció en el plànol normatiu compromet en certa mesura la imatge dels objectius ordenatoris pel que fa al sòl urbà. La clau d'aquestes apreciacions està sens dubte en les respostes que poguem donar-nos a algunes qüestions com ara aquestes:

– Què requereix una configuració urbana per ésser reconeguda com a teixit pel que fa a la seva grandària, la seva inserció en la trama de carrers, la seva identitat

com a part de la ciutat...?

– Fins a quin punt creiem en la capacitat del pla per clarificar la composició de la trama urbana segons àrees homogènies?

– On és el punt d'equilibri entre la identificació de formacions reals i la proposta d'ordre? Sistematització espacial o taxonomia puntual?

En qualsevol cas, però, l'abast ordenatori va més enllà de la simple depuració de les formacions presents a la ciutat. Si podem suposar que hi ha una notable desconfiança en la viabilitat de correccions dels teixits existents, veiem per altra banda que de l'anàlisi detallada del sòl urbà, en surten pautes precises per a l'ordenació del sòl urbanitzable. En els tres plans que es comenten aquí, el sòl urbanitzable programat el componen àrees completament integrades en l'ordenació del sòl urbà, i és en aquestes peces de nova planta on es fa palès l'objectiu de redreçar i completar àrees segons teixits com a base de l'ordenació. Assenyalem que, en el cas de Manlleu, aquestes pautes s'estenen al sòl classificat com a no programat.

És en aquest manteniment dels criteris d'ordenació mitjançant la gradació de règims del sòl on es fan més entenedores les propostes. Allò que per als teixits existents sembla ésser una actitud excessivament analítica, es projecta cap a les àrees de creixement on genera propostes clares i rotundes.

Consideració especial mereix la instrumentació normativa dels plans, on adquireix absoluta importància l'ordenança d'edificació com a eina de control de l'ordre

urbà, la consecució del qual passa per l'afinada comprensió dels teixits abans que per l'observança d'estàndards abstractes o per hipotètics programes d'actuació.

A més d'assenyalar aquest principi que no puc sinó subscriure sense reserves, cal subratllar que les classificacions de zones o teixits urbans adoptades per tal de formular les ordenances específiques pretenen un apropament a l'ordre formal implícit de la ciutat, a diferència de les normatives basades en els sistemes d'ordenació i que entre nosaltres tenen el seu origen en el PGM de Barcelona de 1976. Aquí la distinció entre ordenacions per *Illes* d'alineació geomètrica, per *Fronts* de carrers uniformes i *Solars* d'ocupació singular es basa molt més en els aspectes morfològics concrets del teixit que en els criteris més abstractes que es deriven d'allò que entenem per sistemes d'ordenació.

Les subdivisions que s'estableixen per a cada categoria –per exemple “Fronts de carrers comercials”, “de carrers de cases”, “de naus industrials”, “de carrers d'hortes” que s'utilitzen en el Pla de Banyoles comporten l'establiment de determinacions força precises de la configuració arquitectònica dels edificis construïbles a cada parcel·la, la qual cosa és una voluntat explícita d'intervenir pregonament en la morfologia urbana. Per altra banda –les mateixes denominacions adoptades ho denoten– les categories normatives resulten de la destil·lació dels teixits presents a la ciutat, cosa que és un reconeixement dels principis d'ordre que, com a producte cultural que és, conté qualsevol formació urbana.